

Előszó

A magyar államalapítás ezredik esztendejét, a kereszténység felvételének milleniუმát a sors különleges kegyelméből együtt ünnepelhetjük Krisztus születésének kétezredik évfordulójával. Így szinte magától értetődően fordul figyelmünk a keresztény kultúrkörben kiemelt fontosságú család és a családi megélhetést biztosító környezet felé. Úgy tűnik – és ezt pápai enciklikák éppen úgy megerősítik, mint felelős politikai elemzések –, a 20. század világegégeivel, elembertelenedett intézményeivel, népiirtásaival, a morál fel-lazításával, a globalizációval, a fogyasztói szemlélet, az élvhajhászs s a vele járó féktelen önzés hirdetésével, a születés és halál kérdésében favorizált antihumánus propagandájával szinte az élet minden frontján összehangolt támadást intézett a család, mint a társadalom alapegysége ellen. Ezt a kesztyűt próbáltuk meg a magunk szűkös lehetőségei közepette felvenni, s a határainkon belüli s túli magyar „nemzet” figyelmét e problémára terelni.

A család emberi közösségekben férfiak és nők biológiai kapcsolatára épülő, történetileg meghatározott szervezetű, legkisebb társadalmi alapegység. A férfi és nő olyan társadalmi-asult kapcsolata, tartós együttélése, amelynek feltételeit közösségi szabályozók (szokások, hagyományok, kötelezettségek és tilalmak) jelölik ki, s célja a társadalom reprodukálása, tagjainak szaporítása, gyermekeik ellátása, védelme és nevelése. A család biológiai, gazdasági és szociális összetartozás: lakó-, munka- (termelő- és fogyasztó-) tulajdon-, rokoni, élet- és jogközösség. A család lakóhelye (tűz- és hálóhely) a közösség egészén belül elkülönül ugyan, de tagjai a közösség mindennapi életének nem és kor szerint megosztott kollektív tevékenységébe betagołódnak. A család tagjait a rokonsági és leszármazási rendszerben külön elnevezésekkel határozták meg. Formái: a kis-család, amely a férjből, a feleségből és közös gyermekeikből álló társadalmi és gazdasági egység, ill. a nagy-család, amelynek férfirokonsága az apából és leszármazottaiból állt, a fiak házasságkötése révén ezek feleségeivel és leszármazottaival gyarapodott három-négy generáció együttélése.

A családok története végig kíséri történelmünket a kezdetektől (már Gardízi ír házassági szokásainkról) napjainkig. Azt az életteret, ahol a család megélhetését biztosítani tudja, a helytörténet vizsgálja – a középkori oklevelek szttereotípiái szerint: „a házat és háznépet, a birtoklást, a birtokot tartozékaival, szántókkal, művelt és megműveletlen föl-dekkel, rétekkal, legelőkkal, mezőkkel, kaszálókkal, erdőkkel, cserjésekkel, hegyekkel, völgyekkel, szőlőskertekkel és szőlőhegyekkel, vizekkel halastavakkal, lefolyó vizekkel és malomhelyekkel” stb. Természetesen a közösségi élet minden jogával és kötelezett-ségével, a munkalehetőségekkel, a kultúra és oktatás minőségével, vallási hovatartozásá- val és minden más vonatkozásával.

A kettő – miután a történelem térben és időben zajlik – elválaszthatatlan egymástól, ezért írtuk ki tehát a magyarság egésze számára ezt a pályázatot abban a reményben, hogy egyesek családi létük földrajzi környezetét kiemelve helytörténeti dolgozattal pályáznak, mások a tájban élő családjuk történetével örvendeztetnek meg bennünket.

Ennek a várákozásunkon felül jól sikertült pályázatnak az ismertetésére készült jelen kötetünk, amely a legfontosabb dokumentumok bemutatása mellett tartalmazza vala-mennyi pályázó művének annotált bibliográfiáját is.

Minden helytörténet és családtörténet iránt érdeklődő megtisztelő figyelmébe ajánljuk.

Dr. Szegfű László